

Bài này Tô Vũ vi ết khi gi ới thi ệ u t ại Paris cu ả n sách Chi ế c B ộ o ả n Cu ả i C ầ a Hoàng đ ế Vi ệ t Nam, sách c ầ a B ắc sĩ Lê Văn Lân .

Vì bài và hình ả nh ch ể trình bày b ằ ng ả i nói v ề i quý thính gi ới hôm đó không ghi ả i trong báo ho ả c trong sách nào, nay xin đăng vào Chuy ể n Cà Kê đ ể ghi ả i m ộ t tài li ệ u ả ch s ố hi ể m có do s ố tìm tòi đ ể c bi ể t c ầ a tác gi ới Tô Vũ. Tìm tòi đ ể c bi ể t là vì nh ằ ng t ại li ệ u này là tài li ệ u s ố h ầ u c ầ a t ể nh ậ n, là nh ằ ng b ằ n chính do con cháu các v ậ c ầ m quy ể n cao c ầ p ng ắ i Pháp làm vi ệ c ả n ắ c Nam năm 1884, hi ể n còn gi ới nh ằ ng b ằ n chính, và cho phép Tô Vũ sao ả c. Tác gi ới Tô Vũ xin c ầ m ả n gia đình quý v ậ đó.

Đ ể c bi ể t trong bài này có đăng hình qu ể c th ị và hai qu ể c ả n do Tô Vũ s ố u t ể m đ ể c.

Ngày 13 tháng 5 năm Giáp Thân (06-06-1884), ông Patenôtre cùng v ớ i ba ông Nguy ể n Văn T ể ng, Ph ể m Th ể n Du ể t, Tôn Th ể t Phan ký b ằ n hi ể p ắ c, g ắ i là Hi ể p ắ c B ộ o H ể (Traité de Protectorat) g ắ m 19 đ ể m. (Coi bài 1884, c ầ a Tô Vũ in trong sách Mu ể n M ầ ng, Paris 2004)

Hi ể p ắ c B ộ o H ể
(Traité de Protectorat)

K ị t ờ ngày 13 tháng 5 năm Giáp Thân (06-06-1884)

Chính Ph ậ c ầ ng hoà Pháp qu ậ c và chính ph ậ của n ậ c An Nam mong mu ậ n ch ậ m d ậ t v ậ nh vi ậ n nh ậ ng khó khăn gây ra g ậ n đây, cũng mong mu ậ n th ậ t ch ậ t d ậ y thân h ậ u và bang giao t ậ t đ ậ p gi ậ a hai n ậ c, quy ậ t đ ậ nh ký m ậ t hi ậ p ậ c có nh ậ ng v ậ đ ậ i di ậ n toàn quy ậ n nh ậ sau: T ậ ng th ậ ng C ầ ng Hoà Pháp qu ậ c. đ ậ i di ậ n b ậ i ông Patenôtre, B ậ c đ ậ u B ậ i t ậ nh , đ ậ c s ậ đ ậ c m ậ nh, đ ậ i s ậ toàn quy ậ n c ậ a C ầ ng hoà Pháp qu ậ c t ậ i B ậ c Kinh

và Đ ậ c Vua n ậ c An Nam, đ ậ i di ậ n b ậ i các ông

- Ông Nguy ậ n văn T ậ ng, Ph ậ Chính đ ậ i th ậ n

- Ông Ph ậ m th ậ n Du ậ t, H ậ b ậ th ậ ng th ậ

- Ông Tôn th ậ t Phan Phan, đ ậ nh ậ m ngo ậ i giao, quy ậ n Công b ậ th ậ ng th ậ

Sau khi trao đ ậ i ậ y nh ậ m th ậ , các v ậ đ ậ i di ậ n đã tho ậ thu ậ n v ậ i nhau nh ậ ng đ ậ u sau đây (19 đ ậ u)

Làm thành hai b ậ n t ậ i Hu ậ ngày mùng 6 tháng 6 năm 1884

ậ n ký : Patenôtre - Tri ậ n : Légation de France Hu ậ

- Đ ậ i Nam ph ậ chính đ ậ i th ậ n: Nguy ậ n văn T ậ ng ký

- Đ ậ i nam toàn quy ậ n đ ậ i th ậ n Ph ậ m th ậ n Du ậ t ký

- Đ ị i nam Phó toàn quy ậ n Đ ị i th ị n Tôn th ị t Phan ký

Hi ậ p ậ c ký xong , Patenôtre hi ậ p t ậ t c ậ các tri ậ u th ị n ch ậ ng ki ậ n vi ậ c hu ậ b ậ qu ậ c ậ n do vua Tàu ban cho vua Gia Long ngày vua lên ngôi đ ậ t ậ vi ậ c n ậ c Nam ch ậ m đ ậ t th ị n ph ậ c n ậ c Tàu .

Năm 1802, vua Gia Long lên ngôi, đ ậ t qu ậ c hi ậ u là Nam Vi ậ t, đóng đô ậ Phú Xuân. Vua c ậ Binh b ậ Th ậ ng th ậ Lê Quang Đ ậ nh sang Tàu c ậ u phong. Năm 1804, vua nh ậ Thanh sai Ận sát Qu ậ ng Tây là T ậ B ậ Sâm sang tuyên phong. Vua Thanh c ậ i qu ậ c hi ậ u Nam Vi ậ t thành Vi ậ t Nam l ậ y c ậ r ậ ng n ậ c Nam Vi ậ t c ậ a Nh ậ Tri ậ u (207-211 tr ậ c Tây l ậ ch) g ậ m cả hai tỉnh Quảng Đông, Quảng Tây và n ậ c Nam, nên vua Nh ậ Thanh c ậ i qu ậ c hi ậ u là Vi ậ t Nam cho kh ậ i l ậ m v ậ i tên cũ. Qu ậ c ậ n vua Thanh phong cho vua Gia Long là m ậ t chi ậ c ậ n b ậ ng b ậ c m ậ vàng , hình vuông, có kh ậ c hai c ậ t ch ậ nh ậ Nam Qu ậ c V ậ ng Chi ậ n và hai c ậ t ch ậ M ậ n Thanh (không hi ậ u ch ậ). Chi ậ c ậ n này sau khi ký hi ậ p đ ậ nh b ậ o h ậ 6-6-1884, tr ậ c s ậ ch ậ ng ki ậ n c ậ a tri ậ u đình n ậ c Nam, Patenôtre đã b ậ vào lò cho ch ậ y thành kim khí t ậ ng tr ậ ng ch ậ m đ ậ t s ậ th ị n ph ậ c n ậ c Tàu.

Ph ậ i đ ậ i t ậ i th ậ i vua Minh M ậ nh (1820-1840), nh ậ Nguyê n m ậ i đ ậ c qu ậ c ậ n.

Vua Minh M ậ nh đ ậ c 4 qu ậ c ậ n :

1) (MM-1) Năm Minh M ậ nh th ậ ba, tháng 10 (Novembre 1822), đ ậ c ậ n S ậ C M ậ NG CHI B ậ U (S ậ c M ậ ng Chi B ậ u), b ậ ng vàng n ậ ng 8 ký 385 gam, hình vuông m ậ i c ậ nh 137 milimét.

ậ n này đ ậ đóng trên b ậ ng s ậ c, s ậ c phong và cáo ch ậ trong n ậ c.

2) (MM-2) Năm Minh M ộ nh th ị t ừ ngày 16 tháng 3 năm 1823, đúc ị n HOÀNG Đ ệ CHI B ệ U (Hoàng Đ ệ Chi B ệ u) , b ệ ng vàng, n ộ ng 10 ký 534 gam, hình vuông, m ộ i c ộ nh 137 milimét.

ị n này đ ể đóng trên qu ố c th ị giao thi ệ p v ớ i ngo ị i qu ố c.

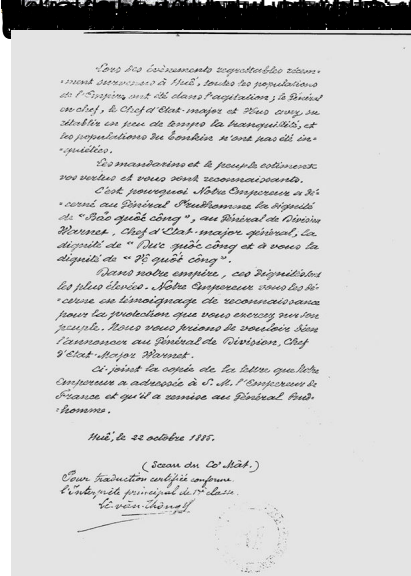
3) (MM-3) Đ ệ I NAM HOÀNG Đ ệ CHI B ệ U, (Đ ệ i Nam hoàng đ ệ chi b ệ u), b ệ ng ng ố c th ị ch màu xanh ị c, không có hình, không có mô t ừ , không th ị y ị n.

4) (MM-4) Đ ệ I NAM HI ệ P KÝ L ệ CH, không rõ làm b ệ ng ch ị t gì không có hình, không có mô t ừ , không th ị y ị n

Đ ệ i vua sau, vua Thi ệ u Tr ị (1841-1847) có đúc thêm hai qu ố c ị n khác:

1) (TT-1) Đ ệ I NAM HOÀNG Đ ệ CHI T ệ (Đ ệ i Nam Hoàng đ ệ Chi T ệ) , b ệ ng ng ố c th ị ch màu xanh ị c, tháng 4 năm 1844, hình vuông, c ộ nh 102 milimét, dùng đ ể đóng trên qu ố c th ị giao thi ệ p v ớ i ngo ị i qu ố c

2) (TT-2) Đ ệ I NAM HI ệ P KÝ L ệ CH CHI B ệ U (Đ ệ i Nam Hi ệ p Ký ị ch chi b ệ u), b ệ ng v ắ ng n ộ ng 4 ký707, đúc tháng 10 năm Thi ệ u tr ị th ị 7

CHÍNH SĨ MÃ HỮNG CHỖ (M.H.) Mĩn Mĩn phn g à g c á c t g 8 đ ỹ 3 8 5, n g 1 0 v i ẽ n g Mĩn

CHÍNH SĨ MÃ HỮNG CHỖ (M.H.) Mĩn Mĩn phn g à g c á c t g 8 đ ỹ 3 8 5, n g 1 0 v i ẽ n g Mĩn